

A modern tudomány parányi világa

A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupāda

1973 áprilisában egy hosszú reggeli séta alkalmával Venice Beachen, Los Angelesben, Śrīla Prabhupāda (a Krisna-tudat Nemzetközi Szervezetének alapító lelki tanítómestere) a modern tudomány témájára tért rá. Filozófiai szigorral, mélyreható, józan gondolkodással és lefegyverző egyenességgel leplezte le a szűklátókörűséget és logikátlanságot az élet eredetével kapcsolatos általánosan elfogadott teória mögött. A tanítványok között volt Dr. Thoudam Singh szerveskémikus, aki hangszalagon megörökítette a párbeszédet.

Śrīla Prabhupāda: A tudomány és technológia egész világa azzal a hamis feltevessel foglalkozik, hogy az élet anyagból született. Nem engedhetjük, hogy ez az értelmetlen teória válasz nélkül maradjon. Az élet nem az anyagból származik. Az anyag keletkezik az életből. Ez nem feltevés – ez tény. A tudomány egy helytelen elméleten alapszik, épp ezért

minden számítása és következtetése rossz, s az emberek szenvednek emiatt. Ha majd korrigálják az összes helytelen tudományos teóriát, akkor lesznek az emberek boldogok. (...)

A anyag hat fázison megy keresztül változása közben: születés, növekedés, fennmaradás, melléktermékek létrehozása, hanyatlás és halál. Ám az élet az anyagban, a lélek – örök; nem megy át ilyen változásokon. Az élet csak látszólag fejlődik és hanyatlik, tulajdonképpen csak keresztül megy e hat szakasz mindegyikén, mígnem az anyagi testet már nem lehet tovább fenntartani. Akkor az öreg test meghal, a lélek pedig egy új testbe kerül. Amikor a ruhánk régi és elnyűtt, kicseréljük. Épp így egy napon a testünk is használhatatlan és régi lesz, s mi továbbmegyünk egy új testbe.

Ahogy Krisna mondja a Bhagavad-gītāban (2.13), *dehino 'smin yathā dehe kaumāraṁ yauvanam jarā / tathā dehāntara-prāptiḥ*: „Amint a megtestesült lélek állandóan vándorol ebben a testben a gyermekkortól a serdülőkoron át az öregkorig, a halál után is egy másik testbe költözik. A józan embert azonban nem téveszti meg az efféle változás.” És egy kicsivel később (2.18): *antavanta ime dehā nityasyoktāḥ śarīraṇaḥ*. Ez azt jelenti, hogy a megsemmisíthetetlen és örök léleknek csupán az anyagi teste van kitéve a megsemmisülésnek. Az anyagi test elpusztítható, de az élet a testben *nitya*, azaz örök.

A Védák szerint a testben lévő lélek mérete egy hajszál végének tizedred része. Ez nagyon parányi méret, gyakorlatilag atomnyi. Mégis emiatt az atomnyi lelki energia miatt működik a testem. Olyan nehéz ezt megérteni? Tegyük fel, hogy egy ember nagyon erősnek és izmosnak érzi magát. Vajon miért olyan izmos és erős? Csak azért, mert a testében egy parányi lelki szikra van. De amint a lelki szikra elhagyja, a test meghal, ereje és energiája semmivé válik. Ha a tudósok azt mondják, hogy az anyag az élet oka és eredete, akkor hozzanak vissza az életbe akár egyetlenegy embert is úgy, hogy vegyi anyagokkal injekciózzák be! Nem tudják megtenni.

Dr. Singh: Mivel a tudósok nem látják a lelket, azt mondják, a létezése nagyon kétségbevonható.

Śrīla Prabhupāda: Hogyan is láthatnák? Túl kicsi ahhoz, hogy látható legyen. Kinek lenne ilyen látóképessége?

Dr. Singh: Mégis látni akarják valahogyan.

Śrīla Prabhupāda: Ha csak egy csöpp halálos mérget fecskendezünk is valakibe, azonnal meghal. Senki sem látja a mérget, vagy azt, hogyan működik. De mindamellert a mérgeghat. Ugyanígy a Védák azt mondják, hogy mivel a léleknek nevezett parányi részecske a testben van, az egész test szépen működik. Ha megcsípem magam, azonnal megérezem, mert a tudatom az egész bőrfelületemre kiterjed. De amint a lélek eltávozik, ami a testem halálakor következik be, ugyanezt a bőrt lehet vágni, darabolni – senki sem fog tiltakozni. Miért olyan nehéz ezt az egyszerű dolgot megérteni? Talán nem a lélek kimutatása ez?

Dr. Singh: Ez a lélek. De mi a helyzet Istennel?

Śrīla Prabhupāda: Először értsük meg a lelket! A lélek egy parányi Isten. Ha megértjük a mintát, megérthetjük az egészet is. Itt van most egy anyag (Śrīla Prabhupāda botjával egy kiszáradt fára mutat). Régebben levelek és gallyak nőttek ezen a fán. Miért nem nőnek most? Vajon tudják erre a választ a tudósok?

Karāndhara dāsa: Azt mondanák, hogy a fának megváltozott a kémiai összetétele.

Śrīla Prabhupāda: Rendben, ha ennyire fejlettek a kémia tudományában, akkor pótolniuk kell a megfelelő kémiai anyagokat, hogy újrano vesszék az ágakat és a leveleket.

Brahmānanda Swami: A tudás azt jelenti, hogy az embernek be is kell bizonyítania az elméletét. Demonstrálniuk kell a laboratóriumaikban, hogy az életet a vegyi anyagok kombinációja okozza.

Śrīla Prabhupāda: Igen, a tudományos módszer először megfigyelést, azután feltevést, majd bizonyítást jelent. De a tudósok nem tudják a feltevéseiket bizonyítani. (...)

Azt mondják, hogy a kémiai anyagok az élet okozói. De mindazok a vegyi anyagok, amelyek jelen voltak, míg a fa élt, még mindig jelen vannak. És életerő is van benne. Ezernyi mikroba él a fában, mind élőlények. Senki sem állíthatja, hogy az életerő hiányzik e fa testéből.

Dr. Singh: De mi van magának a fának az életenergiájával?

Śrīla Prabhupāda: Igen, ez a különbség. Az életerő egyéni, és az a bizonyos egyéni élőlény, amely a fa volt, eltávozott. Így kell lennie, mivel minden kémiai anyag, amely szükséges az élet fenntartásához, még mindig ott van, a fa mégis halott.

Van egy másik példa is. Tegyük fel, hogy egy lakásban lakom, azután pedig elköltözöm onnan! Én eltávoztam, de rengeteg más élőlény maradt ott – hangyák, pókok stb. Nem igaz, hogy mivel én elhagyom a lakást, az többé nem alkalmas az életre. Más élőlények még mindig élnek ott. Egyszerű: csak én – az egyéni lélek – mentem el. A fában lévő kémiai anyagok olyanok, mint a lakás: csak környezetet jelentenek az egyéni életerő – a lélek – számára, hogy azon keresztül cselekedjen. Így aztán a tudósok soha nem lesznek képesek életet előállítani kémiai laboratóriumban. (...)

Karāndhara dāsa: A tudósok azt mondják, az élet biokémiai úton teremtődött.

Śrīla Prabhupāda: Én meg azt mondom nekik: „Miért nem teremtetek *ti* életet? Olyan fejlett a biológia- meg a kémiatudományotok, miért nem teremtetek hát életet?”

Karāndhara dāsa: Azt mondják, nemsokára, a jövőben teremtenek majd életet.

Śrīla Prabhupāda: Mikor a jövőben? Ha ismerik a teremtés folyamatát, miért nem tudnak életet teremteni most? Ha az életnek biokémiai eredete van, és olyan fejlett biológusok és kémikusok vannak, akkor miért nem tudnak életet teremteni a laboratóriumaikban? Amikor ez a kritikus pont vetődik fel, azt mondják: „Meg fogjuk csinálni a jövőben.” Miért a jövőben? Ez ostobaság. Ne bízz a jövőben, bármivel kecsegtet is! Mit ér így a fejlettségük!? (...)

Karāndhara dāsa: Azt mondják, már épp a határán állnak annak, hogy életet teremtsenek.

Śrīla Prabhupāda: Ez is a jövő, csak máshogy kifejezve. El kell fogadniuk, hogy még nem ismerik az igazságot az élet eredetét illetően. Mivel arra várnak, hogy képessé váljanak életet létrehozni a jövőben, jelenlegi tudományuk csak tökéletlen lehet. A feltevésük valami olyasmi, mintha valakinek egy későbbre keltezett csekket adnának. Tétélezzük fel, tartozom neked tízezer dollárral, és azt mondom: „Igen, vissza fogom neked fizetni a teljes összeget ezzel a későbbre keltezett csekkel. Rendben van?” Ha intelligens vagy, azt válaszolod: „Adj nekem legalább öt dollárt most készpénzben, hogy lássak valami kézzelfoghatót!” Ehhez hasonlóan a tudósok nem tudnak létrehozni egy egyszerű fűszálat sem, mégis azt állítják, hogy az élet anyagból keletkezett. Mi ez az ostobaság? Senki sem kérdőjelezi ezt meg? Mi be tudjuk bizonyítani, hogy az élet az életből keletkezett. Íme a bizonyíték: amikor egy apa nemz egy gyereket, az apa élő és a gyerek is élő. De hol van a tudósok bizonyítéka, hogy az élet anyagból keletkezik? Mi be tudjuk bizonyítani, hogy az élet életből keletkezik, és azt is be tudjuk bizonyítani, hogy az élet eredete Krisna, Isten. De mi a bizonyíték arra, hogy egy gyerek valaha is megszületne egy halott kőből? A tudósok nem tudják bebizonyítani, hogy az élet anyagból ered. Ezt a jövő számára teszik félre.

Karāndhara dāsa: Amit a tudósok a tudomány integritásának neveznek, annak az alapja az, hogy csupán arról beszélnek, amit érzékeiken keresztül tapasztalni tudnak.

Śrīla Prabhupāda: Akkor attól szenvednek, amit mi „Béka Doktor filozófiájának” nevezünk. Volt egy béka, aki egész életét egy kútban töltötte. Egy napon az egyik barátja meglátogatta, és elmesélte neki, hogy létezik egy Atlanti-óceán.

– Óh, mi az az Atlanti-óceán? – kérdezte a béka a kútban.

– Egy hatalmas víztömeg – válaszolta a barátja.

– Mennyire hatalmas? Kétszerese ennek a kútnak?

– Óh, nem, sokkal nagyobb – válaszolt a barátja.

– Mennyivel nagyobb? Tízszer ekkora?

Így számolgotott a béka. De mi volt az esélye arra, hogy megértse a hatalmas óceán mélységét és kiterjedését? A mi képességeink, gondolkodó energiánk és tapasztalataink mindig behatároltak. A béka örökké a kútjához viszonyítva gondolkodott. Ehhez hasonlóan, a tudósok tökéletlen érzékeikkel és elméjükkel becsülik fel az Abszolút Igazságot, minden ok okát, s így mindenképpen zavarba kerülnek. A tudósok alapvető hibája az, hogy az induktív módszert fogadták el, hogy eljussanak következtetéseikhez. Ha például egy tudós induktív módszerrel akarja eldönteni, hogy az ember halandó-e vagy sem, minden embert tanulmányoznia kell, hogy megpróbálja kideríteni, van-e közöttük halhatatlan. Ez a tudós azt mondja: „Nem fogadom el azt a feltételezést, hogy minden ember halandó. Lennie kell néhány embernek, aki halhatatlan. Még nem láttam minden embert, ezért hogyan fogadhatnám el, hogy az ember halandó?” Ezt nevezik induktív módszernek. A deduktív módszer viszont azt jelenti, hogy az apád, a tanítód vagy a *gurud* azt mondja: az ember halandó; és te elfogadod.

Dr. Singh: Tehát van a tudás megszerzésének egy felszálló és egy leszálló folyamata?

Śrīla Prabhupāda: A felszálló folyamat soha nem lesz sikeres, mert az érzékeken keresztül gyűjtött információkra épít, az érzékek pedig tökéletlenek. Ezért mi a leszálló folyamatot fogadjuk el.

Istent nem lehet induktív módszerrel megismerni. Ezért nevezik Őt *adhokšajának*, ami azt jelenti: „közvetlen érzékeléssel megismerhetetlen”. A tudósok azt mondják, hogy nincs Isten, mert közvetlen érzékeléssel próbálják megérteni. Ő azonban *adhokšaja*, így hát a tudósok tudatlanok maradnak Istenről, mivel nem rendelkeznek azzal a módszerrel, amellyel meg

lehet Őt ismerni. A transzcendentális tudomány megértése érdekében az embernek egy hiteles lelki tanítómesterhez kell fordulnia, alázatosan hallgatnia kell őt, és szolgálatot kell végeznie neki. Az Úr Krisna elmagyarázza a Bhagavad-gītában (4.34): *tad viddhi praṇipātena paripraśnena sevayā*.

Dr. Singh: Van egy *Nature* című tudományos folyóirat. Olvashatunk benne a természetről – növényekről, állatokról – szóló cikkeket, Istent azonban nem említi. Csak a természetet.

Śrīla Prabhupāda: Pontosan megfigyelhetjük, hogy a növényeket a természet hozza létre, mégis meg kell kérdeznünk: „Ki alkotta a természetet?” Ez számít intelligens kérdésnek.

Dr. Singh: A tudósok ezen nem gondolkoznak.

Śrīla Prabhupāda: (...) A természet energiát jelent, s amint energiáról beszélünk, el kell fogadnunk, hogy ennek az energiának forrása is van. Az elektromos energia forrása például a villamos erőmű. Elektromosság nem keletkezik magától. Fel kell állítanunk egy villamos erőművet és egy generátort. Hasonlóképpen, a Védákban az áll, hogy az anyagi természet Krisna irányítása alatt működik.

Dr. Singh: Úgy értsük, hogy a tudósok egy közbülső pontból indultak ki, nem pedig az eredeti pontból?

Śrīla Prabhupāda: Igen, pontosan így van. Nem ismerik az eredetet. A tudósok kiindulnak egy pontból – de mi az eredete annak a dolognak? Nem tudják, hatalmas kutatásaik ellenére sem. Az embernek el kell fogadnia, hogy az eredeti forrás Isten, aki minden misztikus erővel teljes, és akiből minden árad. Krisna maga mondja a Bhagavad-gītában (10.8): *aham sarvasya prabhavo mattaḥ sarvaṁ pravartate*. „Én vagyok az eredete minden lelkinak és anyaginak. Minden Belőlem árad.” A mi következtetéseink nem vak hiten alapulnak – a legtudományosabb következtetések ezek. Az anyag származik az életből. Az életben – az eredetben – határtalan anyagi erőforrások vannak, melyek a teremtés nagy rejtelmei.

A modern tudományos kutatás olyan, mint a *sāṅkhya* filozófia, amely az anyagi elemeket vizsgálja. A *sāṅkhya* azt jelenti: „számolni”. Mi szintén *sāṅkhya* filozófusok vagyunk bizonyos mértékben, mert számoljuk (felsoroljuk) és analizáljuk az anyagi elemeket: ez föld, ez levegő, ez tűz. Ezenkívül számon tudom tartani az elmémet, az intelligenciámat és az egómat. Az egómon túl már nem tudok számolni. De Krisna azt mondja, van létezés az egón túl is, s ez a létezés az életerő – a lélek. Ez az, amit a tudósok nem tudnak. Azt hiszik, az élet pusztán anyagi elemek kombinációja, de Krisna nem ezt mondja a *Bhagavad-gītában* (7.5). *Apāreyaṁ itas tv anyāṁ prakṛtiṁ viddhi me parāṁ*. „Ezen alsóbbrendű természet mögött van egy felsőbbrendű energiám.” Az alsóbbrendű energiát az anyagi elemek alkotják, a felsőbbrendű energia pedig az élőlény. „Föld, víz, tűz, levegő, éter, elme, értelem és hamis ego – e nyolc együtt képezi az Én különálló anyagi energiámat.” (Bg. 7.4) Krisna itt elmagyarázza a *Bhagavad-gītában*, hogy a *vāyu* (gáz) Tőle származik, s hogy a gáznál finomabb elem a *khari* (éter), az éternél finomabb az elme, az elménél az intelligencia, az intelligenciánál pedig finomabb a lélek. De a tudósok ezt nem tudják. Csak a durva dolgokat képesek érzékelni.

(...) Senki sem teremthet életet csupán az anyaggal, az anyag pedig nem teremtheti meg önmagát. Te, az élőlény összekeverhetsz hidrogént és oxigént, hogy vizet állíts elő, de magának az anyagnak nincsen teremtő energiája. Ha egy üveg hidrogént egy üveg oxigén közelébe viszel, összevegyülnek-e automatikusan, a te segítségével nélkül?

Dr. Singh: Nem, össze kell őket keverni.

Śrīla Prabhupāda: Igen, szükség van a felsőbbrendű energiára – az élőlényre. A hidrogén és az oxigén alsóbbrendű energia, de amikor a felsőbbrendű energia összekeveri őket, vízze válnak.

Az alsóbbrendű energiának nincs ereje a felsőbbrendű energia beavatkozása nélkül. Ez a tenger [a *Csendes-óceánra mutat*] nyugodt és csöndes. De amikor egy felsőbb erő – a levegő – nyomást gyakorol rá, magas hullámok keletkeznek rajta. A tengernek nincs ereje felsőbb erő nélkül. Hasonlóképpen, van egy másik erő, amely magasabb rendű a levegőnél, és újabb és újabb erők, míg el nem érünk Krisnához, a legfelsőbb erőhöz. Ez az igazi kutatás. Tegyük fel, hogy egy vasúti szerelvény épp mozgásba lendül! A mozdony megtol egy kocsit, amely megtol egy másikat – és így tovább, míg az egész vonat mozgásba jön. Az egész mozgás a mérnöktől származik, az élőlénytől. Hasonlóan, a kozmikus teremtésben Krisna adja az első lökést, és azután sok sikeres lökessel az egész kozmikus megnyilvánulás létrejön. Ezt elmagvarazza a Bhagavad-gītā (9.10): *mayādhyakṣeṇa prakṛtiḥ sūyate sa-carācaram*. „Óh, Kuntī fia, az anyagi természet az Én irányításom alatt működik, létrehozva a mozgó és mozdulatlan lényeket.” És egy kicsivel később:

*sarva-yoniṣu kaunteya mūrtayaḥ sambhavanti yāḥ
tāsām brahma mahad yonir ahaṁ bīja-pradaḥ pitā*

„Minden faj születés által jöhet létre, s Én vagyok a magot adó Atya.” (Bg. 14.4) Ha például elültetünk egy banyan-magot, egy hatalmas fa nő ki végül, és újabb magok millióit hozza létre. Minden egyes mag teremt egy másik fát millió és millió új maggal, és így tovább. Krisna tehát az eredeti magot adó Atya.

Sajnos a tudósok csupán a közbülső okot figyelik meg, nem érzékelik a távolabbi okot. Kétféle ok van: közbülső ok és távolabbi ok. Krisnát a Védák úgy írják le, hogy Ő *sarva-kāraṇa-kāraṇam*, minden ok oka. Ha megértjük minden ok okát, akkor megértünk mindent. *Yasmin vijñāte sarvam evaṁ vijñātām bhavati*: „Ha ismered az okot, a későbbi alárendelt okok automatikusan ismertté válnak.” A tudósok – bár az eredeti ok után kutatnak – nem fogadják el, amikor a Védák, melyek tökéletes tudást tartalmaznak, megadják az eredeti okot. Kitartanak töredékes, tökéletlen tudományuk mellett. (...)

A tudósok végezhetnek megannyi kutatást, de bármilyen kiváló is legyen egy tudós, az érzékei tökéletlenek. Ezért nem lehet tökéletes tudása. Mi az értéke a szemünknek? Nem látunk napfényt nélkül; a parányi dolgokat sem látjuk mikroszkóp nélkül. A szemünk tökéletlen, és az eszközök, amelyeket a szemünk felfedezett, szintén tökéletlenek. Hogyan lehetséges akkor tökéletes tudáshoz jutni? Mivel az élőlény korlátokhoz kötött, a tudása is behatárolt. Egy gyerek talán tudja, hogy kettő meg kettő az négy, de amikor komolyabb matematikáról beszél, nem vesszük őt komolyan. Az érzékek, amelyeken keresztül a tudós tudás után kutat, korlátoltak és tökéletlenek, ezért tudása is korlátolt és tökéletlen. Tudatlanságában állíthatja, hogy mindent tud, de az nem más, mint ostobaság.

Egy vak vezethet egy másik vak embert, de mi a haszna, ha mindketten beleesnek egy árokba? A természet törvényei megkötik kezünket-lábunkat, mégis azt gondoljuk, szabadon spekulálhatunk. Ez az illúzió. (...) Ha felhő van, nem látjuk a napot. Hogyan láthatnánk? Csak amikor a természet törvényei lehetőséget adnak rá, akkor vagyunk képesek látni. Tehát csak bizonyos feltételek mellett tudunk kísérletezni, és ha a feltételek nem kedvezőek, akkor a kísérleteink kudarcot vallanak. Miért vagyunk akkor olyan büszkék a tapasztalati tudásunkra? (...)

Dr. Singh: Nem létezik kezdettől fogva az állatok összes fajtája?

Śrīla Prabhupāda: De igen. Az egyidejű teremtést erősíti meg a Bhagavad-gītā. Az állatoknak, embereknek – ugyanúgy, mint a félisteneknek – minden változata kezdettől fogva létezik. Az élőlény egy bizonyos típusú testet akar, és Krisna megadja neki. Mivel egy adott módon vágyakozik a dolgokra, az anyagban a természet meghatározott tulajdonságaival fog társulni. E társulásának megfelelően egy bizonyos típusú testet kap. A pszichológiai erők, az elme,

a gondolkodás, az érzelmek és az akarat meghatározzák azt az adott típusú helyzetet és testet, amelyet az élőlény kap. Az evolúció folyamata jelen van, de ez nem a fajok evolúciója. Nem az történik, hogy az egyik életfajta a másikkól fejlődik ki, mert ahogyan Krisna kijelenti:

*avyaktād vyaktayaḥ sarvāḥ prabhavanty ahar-āgame
rātry-āgame pralīyante tatraivāvyakta-samjñāke*

„Brahmā napjának hajnalán az élőlények sokasága életre kel, alkonyán pedig minden megsemmisül.” (Bg. 8.18)

Az evolúció az egyéni élőlény lelki evolúciója az élet különféle fajain keresztül. Ha valaki egy hal testébe kerül, lépésről lépésre keresztül kell mennie az evolúciós folyamaton. Ha valaki a lépcső tetején van, s valahogyan visszaesik, lépésről lépésre újra fel kell kapaszkodnia az evolúciós lépcsőn. (...)

Ha ismert minden ok oka, akkor minden megismerhető ismertté válik, és semmi sem marad megismeretlenül. Ahogyan a Védák mondják: *yasmin vijñāte sarvam evaṁ vijñātaṁ bhavati*. Ha ismerjük az Abszolút Igazságot, minden más igazság ismertté válik, de ha az Abszolút Igazságot nem ismerjük, akkor tudatlanságban élünk.